OIKEUSMINISTERIÖ

LAUSUNTO

Lainvalmisteluosasto
erityisasiantuntija Heini Färkkilä

22.11.2017

*Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunnalle*

# HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI HENKILÖAUTOJEN ROMUTUSPALKKIOSTA JA SÄHKÖKÄYTTÖISTEN HENKILÖAUTOJEN HANKINTATUESTA SEKÄ HENKILÖAUTOJEN KAASU- TAI ETANOLIKÄYTTÖISIKSI MUUNTAMISEN TUESTA (HE 156/2017 vp)

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi määräaikainen laki henkilöautojen romutuspalkkiosta vuodelle 2018 ja sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatuesta sekä henkilöautojen kaasu- ja etanolikäyttöisiksi muuntamisen tuesta vuosille 2018–2021. Valtio maksaisi romutuspalkkiota auton käyttövoimasta riippuen 2000 tai 1000 euroa kustakin laissa säädettävät edellytykset täyttävästä autosta. Sähkökäyttöisten henkilöautojen hankintatukea maksettaisiin 2000 euroa vuosina 2018–2021 kustakin laissa säädettävät edellytykset täyttävästä autosta. Valtionavustusta maksettaisiin ainoastaan luonnollisille henkilöille. Laki olisi voimassa 31.12.2021 asti, mutta romutuspalkkio käytössä vain 31.8.2018 asti.

Oikeusministeriö ei ole antanut esityksestä lausuntoa sen valmisteluvaiheessa. Oikeusministeriö toteaa otsikkoasiassa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavan.

*Perustuslain 124 §*

Esitystä on syytä tarkastella perustuslain 124 §:n näkökulmasta. Säännöksen mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä se vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Merkittävää julkisen vallan käyttöä sisältäviä tehtäviä voidaan kuitenkin antaa vain viranomaiselle.

| Käyntiosoite | Postiosoite | Puhelin | Faksi | Sähköpostiosoite |
|---|---|---|---|---|
| Eteläesplanadi 10<br>HELSINKI | PL 25<br>00023 VALTIONEUVOSTO | 02951 6001 | 09 1606 7730 | oikeusministerio@om.fi |

Perustuslain 124 §:n sanamuodolla korostetaan sitä, että julkisten hallintotehtävien hoitamisen tulee pääsääntöisesti kuulua viranomaisille ja että tällaisia tehtäviä voidaan antaa muille kuin viranomaisille vain rajoitetusti (PeVL 26/2017 vp, s. 47 ja HE 1/1998 vp, s. 179).

Esityksen mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto myöntäisi autojen ostajille valtionavustuksia, jotka jälleenmyyjä antaisi ostajalle alennuksena uudesta autosta. Avustuksen saaja olisi 6 §:n mukaan hankittavan uuden auton omistajana tai haltijana oleva luonnollinen henkilö.

Liikenteen turvallisuusvirasto maksaisi valtionavustusmuotoisen muuntotuen suoraa muunnetun auton omistajalle tai haltijalle (10 §). Valtionavustuksen maksaminen 7, 8 ja 9 §:ssä olisi kuitenkin useampiportainen: jälleenmyyjä myöntäisi 8 §:ssä tarkoitetun hankintatuen tai 7 §:ssä tarkoitetun romutuspalkkion suuruisen hyvityksen uuden auton ostajalle. Maahantuoja puolestaan maksaisi jälleenmyyjälle maksetun hyvityksen suuruisen summan ja hakisi jälkikäteen Liikenteenturvallisuusvirastolta vastaavan hyvityksen maksamista. Hankintatuki pitkäaikaisvuokraajalle suoritettaisiin 9 §:n mukaan palveluntarjoajan välityksellä. Jälleenmyyjä tai pitkäaikaisvuokraaja tarkistaisi ennen hyvityksen myöntämistä, että laissa säädetyt edellytykset tuen tai palkkion saamiselle täyttyvät.

Edellä kuvatussa järjestelyssä jälleenmyyjän, auton maahantuojan ja palveluntarjoajan asemaa on tarkasteltava perustuslain 124 §:n näkökulmasta. Tätä ei esityksessä kuitenkaan ole tehty.

Jälleenmyyjän, pitkäaikaisvuokraajan ja maahantuojan esityksen mukaista tehtävää on mahdollista kuvata hyvin tekniseksi maksujen välittämiseksi. Liikenteen turvallisuusvirastolla on valtionapuasioissa päätösvalta. Kaikki edellytykset täyttävät luonnolliset henkilöt saavat avustuksen ilman hakemusta ja ilman harkintavaltaa niin kauan, kun valtion talousarviossa avustuksen maksamista varten varattua määrärahaa on käytettävissä. Lisäksi koska avustusten myöntämisen edellytyksistä sekä avustusten määristä on laissa tarkat jälleenmyyjää ja pitkäaikaisvuokraajaa sitovat säännökset, voidaan tässä tapauksessa katsoa, että sääntely ei ole ristiriidassa perustuslain 124 §:n kannalta. Edelleen esityksen 6 §:n mukaan valtionavustuksen saaja on luonnollinen henkilö. Avustuksen maksatus on kuitenkin järjestetty siten, että Liikenteen turvallisuusvirasto maksaa maahantuojalle tai palveluntarjoajalle jälleenmyyjän ostajalle antaman hyvityksen, jolloin maahantuoja, palveluntarjoaja tai jälleenmyyjä ei tosiasiassa toimi valtionavustustehtävässä.

*Hakemus Liikenteen turvallisuusvirastolle*

Esityksen 7, 8 ja 10 §:ssä ei ole säännöksiä siitä, missä ajassa maahantuojan tai muuntotuen saajan on tehtävä hakemus Liikenteen turvallisuusvirastolle saadakseen hyvityksen suuruisen summan tai muuntotuen.

Sitä vastoin 9 §:ssä säädettäisiin, että palveluntarjoajan tulee hakea hyvitystä kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun sähkökäyttöinen henkilöauto on luovutettu vuokraajalle.

*Valvonta*

Esityksen 11 §:n mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto vastaisi valtionavustuksen myöntämisestä ja valvonnasta sekä tarkastuksista ja takaisinperinnästä. Nämä tehtävät on asianmukaisesti esityksessä jätetty viranomaisen hoidettavaksi.

Edelleen 11 §:n 2 momentin mukaan Liikenteen turvallisuusvirasto voi periä maksamansa valtionavustuksen avustuksen saajalta takaisin kokonaan tai osittain. Ennen kuin virasto tekee päätöksen takaisinperinnästä, sen on varattava tilaisuus selvityksen antamiseen kohtuullisessa ajassa, joka ei saa olla 14 päivää lyhyempi. Säännös sinänsä vaikuttaa tarpeettomalta hallintolain ja valtionavutuslain näkökulmasta, mutta mikäli nimenomaan tästä 14 päivästä halutaan säätää, on säännös paikallaan.

*Muutoksenhaku*

Esityksen 12 §:n muutoksenhakusäännöksen mukaan ”asianosainen, jolla on tämän lain nojalla oikeus saada valtionavustusta, saa hakea oikaisua Liikenteen turvallisuusvirastolta hallintolain mukaisesti, jos hänelle ei ole maksettu tämän lain mukaisesti valtionavustusta.”

Muutoksenhakuun oikeutettu olisi siten ilmeisesti 6 §:ssä tarkoitettu avustuksen saaja. Viitataanko asianosaisella myös maahantuojaan tai palveluntarjoajaan? Entä jos Liikenteen turvallisuusvirasto ei myönnä maahantuojalle tai palveluntarjoajalle sen hakemuksen perusteella hyvityksen suuruista summaa? Maahantuoja ja palveluntarjoaja eivät ole lain 6 §:ssä määriteltyjä avustuksen saajia. Perisikö maahantuoja tai palveluntarjoaja hyvityksen saamatta jääneenä kauppa- tai vuokrahintana luonnolliselta henkilöltä? Mistä jälleenmyyjä, maahantuoja tai palveluntarjoaja tietää, onko valtion talousarviossa avustuksen maksamista varten varattua määrärahaa vielä käytettävissä? Entä tilanne, jossa määrärahat ovat loppuneet, kun maahantuoja tekee hakemuksen Liikenteen turvallisuusvirastolle? Maahantuojan ja palveluntarjoajan oikeusturvakeinot näiltä osin jäävät esityksessä epäselviksi.

Lisäksi on epäselvää, mikä on se päätös, johon oikaisua voisi 12 §:n mukaan hakea, koska jälleenmyyjä tai palveluntarjoaja ei voi tehdä hallintopäätöstä.

Edelleen muutoksenhaku muissa valtionapuviranomaisen päätöksissä kuten 11 §:ssä tarkoitetussa takaisinperintäpäätöksessä menisi ilmeisesti valtionavustuslain säännösten mukaisesti.

Esityksen 12 §:n 2 momentin mukaan ”oikaisuvaatimusta tai valitusta ei saa kuitenkaan tehdä, jos valtion talousarvioon avustuksen maksamista varten varattua määrärahaa ei ole enää käytettävissä”. Säännös tarkoittaisi sitä, että jos asianosainen on hakenut oikaisua ja saanut tähän kielteisen ratkaisun Liikenteen turvallisuusvirastolta ei saisi valittaa tästä eteenpäin hallinto-oikeuteen, jos tällä välin valitusaikana valtion talousarvioon avustuksen maksamista varten varattu määrärahaa ei olisi enää käytettävissä. Huomionarvoista on myös se, että tällä säännöksellä ei tulisi olla mahdollista rajoittaa muutoksenhakuoikeutta esimerkiksi takaisinperintää koskeviin päätöksiin.

*Lain määräaikaisuus*

Romutuspalkkiokokeilusta säädettiin vuonna 2015 määräaikaisella lailla ajoneuvojen romutuspalkkiokokeilusta (1212/2014, HE 251/2014 vp). Nyt esitetään säädettäväksi uusi määräaikainen laki romutuspalkkiosta sekä muista tuista. Esitetyn lain määräaikaisuuteen oikeusministeriöllä ei ole huomautettavaa. Kuitenkin todettakoon, että yleisen lainvalmisteluohjeen mukaisesti, jos laki annetaan määräajaksi, tämän tulee näkyä myös lain nimikkeessä.